

STICHTING WEDERZIJD

JAARVERSLAG 2019

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Bestuurssamenstelling	2
Interne organisatie	3
Activiteiten	3
Externe contacten	3
Website	4
Financieel jaaroverzicht	6
Balans per 31 december 2019	6
Publiciteit	7
Activiteitenplan 2020	7

VOORWOORD

Stichting Wederzijds wil mensen stimuleren om op allerlei manieren bewuste keuzes te maken met betrekking tot het sterven. Zij vindt daarbij inspiratie in onder meer de antroposofie en de Christengemeenschap. De middelen die Stichting Wederzijds voor dit doel gebruikt zijn o.a.: uitdiepen van actuele, maatschappelijk levende thema's rondom leven en sterven, informatie verstrekken op haar website, en organiseren van conferenties en workshops. Daarbij staan de volgende thema's centraal:

- De dood en ik – hoe bereid ik mij voor?
- Keuzes rondom het sterven – voorlichting rond natuurlijk sterven, palliatieve sedatie, versterven en euthanasie;
- Begeleiding van de stervende met muziek, schilderen en euritmie;
- Sacramentele begeleiding rond het sterven;
- Verzorging van de stervende en de gestorvene;
- Opbaren en waken;
- Rouwen en gedenken;
- Op weg van dood naar nieuwe geboorte.

Wederzijds werkt mee aan publicaties (brochures, boeken). Daarnaast geeft zij een halfjaarlijkse Nieuwsbrief uit voor belangstellenden en donateurs.

In dit jaarverslag doet de Stichting verslag van haar activiteiten en van de gebeurtenissen die in 2019 hebben plaatsgevonden. Er wordt verantwoording afgelegd over haar financiën.

Het resultaat van de activiteiten in 2019 geeft vertrouwen om de verdere ontwikkelingen van de activiteiten van Stichting Wederzijds voort te zetten en uit te bouwen. Dat onze belangstellenden dit ook zo ervaren, blijkt uit de verdubbeling van het aantal donateurs. Wederzijds heeft de ANBI-status.

De samenwerking binnen het bestuur verliep constructief en plezierig; zo ook de samenwerking met leden van de klankgroep.

BESTUURSSAMENSTELING 2019

Het bestuur bestond uit:

Joukje Pothoven – voorzitter

Ingrid Deij – secretaris

Thom Kloes – penningmeester

Douwe van Houten – lid

Flora IngenHousz – lid

Adriaan Pijl – lid

INTERNE ORGANISATIE

In het bestuur zijn de verschillende aandachtsgebieden als portefeuilles bij de bestuursleden ondergebracht. Er is gewerkt met een bestuurlijke jaarcyclus en een activiteitenplan.

Aandachtsgebieden: *Publicaties (rondom euthanasie) – Inhoud en organisatie workshops – Gesprekscafés - PR en website – Redactie Nieuwsbrief – Verdieping – Klankgroep - Intervisie uitvaartbegeleiders.*

Met de Klankgroep kwam het bestuur in 2019 twee keer bijeen. Thema's als "Wat betekent 'waardig sterven' voor jou?" als ook het thema "Hoe komen we in gesprek over leven en sterven?" stonden daarbij centraal.

ACTIVITEITEN

In het verslagjaar ging de aandacht van het bestuur uit naar:

- Het samenstellen van een nieuw boek over visies op euthanasie: "Het maakt uit hoe je sterft", gepubliceerd bij uitgeverij Christofoor in mei 2019. Een vijftiental auteurs heeft aan deze publicatie meegewerkt. Doel was om een brede visie op euthanasie naar voren te brengen, zodat de lezer goed geïnformeerd keuzes kan overwegen.
- Het organiseren van workshops om thema's uit het boek "Het maakt uit hoe je sterft" verder uit te diepen. Zo waren er workshops over 'Omgaan met chronische pijn', 'Ontwikkelen van inzichten en ervaringen rond het voortbestaan na de dood', 'Het loslatingsproces voor en na de dood'. Enkele van deze workshops zullen in 2020 wegens grote belangstelling worden herhaald.
- Er zijn twee intervisie-bijeenkomsten georganiseerd om de initiatiefnemers van gesprekscafés te ondersteunen. Inmiddels zijn er vier gesprekscafés gestart, in Driebergen, Emmen, Zeist en Zutphen. Dit zijn plaatselijke initiatieven onder eigen verantwoordelijkheid, indien gewenst inhoudelijk ondersteund vanuit Stichting Wederzijds.
- Verdieping binnen het bestuur over allerlei aspecten en gevolgen van 'medicalisering van het levenseinde', zoals pijnbestrijding (keuze medicatie en de effecten daarvan), doorbehandelen of niet (bijv. invloed van chemotherapie op het sterfproces), de eigen keuze (durven loslaten, goed geïnformeerd kunnen kiezen), zingeving (het unieke van het eigen leven zien, omgaan met doodsangst), het motief van de vrijheid, de medische imperatief van de arts, het Levenstestament.
- Een vraag naar een specifieke workshop over omgaan met sterven binnen een woonzorgcentrum voor mensen met een beperking leidde tot een door de medewerkers positief beleefde middag binnen die instelling.
- Geprobeerd is om Iris Paxino, auteur van het boek 'Brücken zwischen Leben und Tod' voor een workshop naar Nederland te laten komen. Hierbij is samengewerkt met de Haagse gemeente van de Christengemeenschap. Tot 2020 is dat nog niet gelukt. Wellicht lukt dat als haar boek in Nederlandse vertaling zal uitkomen – een project van Wederzijds voor 2020.

EXTERNE CONTACTEN

- Wederzijds onderhoudt contact met het bestuur van de Antroposofische Vereniging in Nederland (AViN), met de Medische sectie van de AViN en met De Christengemeenschap. Contacten verlopen momenteel vooral op persoonlijk niveau en rondom bepaalde projecten. Het streven is om dit meer structureel op bestuursniveau te laten verlopen. Dit blijft een aandachtspunt voor het bestuur van Wederzijds voor de komende jaren.
- De Nieuwsbrief van Wederzijds is aan de secretariaten van zowel de Christengemeenschap als de AViN gestuurd. Van daaruit wordt hij weer verder verspreid aan contactpersonen in de regio's en de gemeenten.
Voor het nieuw verschenen boek en voor de workshops is op persoonlijk niveau intensief samengewerkt met geestelijken van de Christengemeenschap en met antroposofische artsen.

- Wederzijds werkt al jaren samen met stichting Agora in Bunnik, onafhankelijk landelijk kenniscentrum en ondersteuningspunt voor palliatieve zorg. Wederzijds is stakeholder bij het initiatief 'Van betekenis tot het einde'. Het doel hiervan is een cultuuromslag te bewerkstelligen in de manier waarop er vanuit de samenleving en de politiek naar de oudere mens en het ouder worden wordt gekeken. In het manifest wordt gepleit voor een andere kijk op de laatste levensfase, waarbij meer wordt uitgegaan van waarden als vertrouwen, betrokkenheid en wederkerigheid. Belangrijk hulpmiddel daarbij is de nieuwe website van 'Van betekenis tot het einde': www.ikwilmetjepraten.nu Dit initiatief is ook betrokken bij een van de gesprekscafés; het logo van 'Van Betekenis' staat op de flyer.
- Er bestaat samenwerking met het Landelijk Expertisecentrum Sterven, opgericht in 2016. Zo is over en weer een bespreking van een publicatie op de beide websites geplaatst. Er vond op bestuursniveau overleg plaats o.m. over hoe mee te doen met het maatschappelijk debat over het wetsontwerp rondom 'Voltooid leven'. Het samenwerken met deze stichting verder uitbreiden is een voornemen van het bestuur voor 2020.
- In Zwitserland heeft de 'Arbeitsgemeinschaft Sterbekultur' in 2012 het 'Projekt Sterbekultur' opgezet. Op verschillende plaatsen in Nederland zijn hieruit voorlees-groepen voor gestorvenen ontstaan.
Van de verdere ontwikkelingen bij de Arbeitsgemeinschaft Sterbekultur houdt de voorzitter, Franz Ackermann, de stichting op de hoogte. Omgekeerd blijft ook contact vanuit Wederzijds belangrijk, bijvoorbeeld via de Nieuwsbrief. Doel: elkaar over en weer inspireren en op de hoogte houden van initiatieven.

Uitwisseling rondom de gesprekscafés over leven en sterven in Zürich, maar nu ook in Driebergen, Emmen, Zeist en Zutphen, gaf een bredere kijk op het opzetten van deze initiatieven.
- Met uitvaartondernemers was enkele malen contact over specifieke vragen.
- Stichting Wederzijds staat vermeld in de Uitvaart-Adressengids.
- Met stichting De Heraut bestaat contact, activiteiten van Hans Stolp die samenhangen met de thema's van Wederzijds komen in de agenda op onze website te staan.
- Er bestaat contact met het 'Bezinningshuis' in Den Dolder, een plek waar mensen zich op hun levenseinde kunnen bezinnen en waar cursussen e.d. kunnen worden georganiseerd. In het komend jaar zal een bestuurslid van Wederzijds, na uitnodiging vanuit het Bezinningshuis, daar meedoen met een onderzoek van ZonMW: 'In gesprek met de burger'. Het is erop gericht te onderzoeken hoe bewustwording van en kennis over palliatieve zorg vergroot kan worden via informatiebijeenkomsten, in het kader van het vergroten van 'de eigen regie' van patiënten en hun familieleden.

WEBSITE

De nieuwe website (sinds 1 september 2018) trekt veel meer bezoekers dan de oude, zie de tabel hieronder.

Nu de softwarekoppeling met de Antrovista-agenda is vervallen, zorgen bestuursleden en anderen voor het vermelden van relevante bijeenkomsten, zoals aankondigingen van lezingen, workshops, gedenkstonden voor gestorvenen, gemeente-avonden e.d. in heel Nederland. Er worden links geplaatst naar publicaties in kranten en tijdschriften, naar Youtube-filmpjes e.d.

Nieuw is o.a. de mogelijkheid tot aanmelding voor de workshops, gekoppeld aan Ideal-betaling. Hierbij wordt steeds de wetgeving rond de privacy (AVG), die eind mei 2018 in werking trad, in acht genomen.

Verantwoording t.b.v. de ANBI-status is sinds 2013 in orde.

De nieuwe website van Wederzijds is informatief; het steeds actueel houden is een belangrijk aandachtspunt. Een indicator daarvoor is het aantal bezoekers en vooral het aantal bezoeken. Zie hieronder het aantal *bezoeken (hits) per dag* over de afgelopen twee jaar:

2018	jan	34	2019	jan	191
	febr	33		febr	152
	mrt	34		mrt	168
	apr	61		apr	176
	mei	70		mei	111
	juni	84		juni	94
	juli	69		juli	100
	aug	76		aug	125
	sept	387		sept	167
	okt	250		okt	152
	nov	143		nov	178
	dec	173		dec	153

Fig 1: Website, aantal hits per dag

Opvallend is de sprong omhoog van het aantal bezoeken in september 2018, toen de nieuwe website werd gelanceerd. Een jaar later, in 2019, zien we een stabilisering van rond 160 bezoeken per dag, afgezien van de dip in de (vroeg) zomer.

Maar dit zijn gemiddelden. Kijken we naar de aantallen per dag dan zien we het volgende: Het aantal bezoekers is tamelijk constant (in het algemeen rond 50 per dag), maar het aantal bezoeken (hits) per dag een grote spreiding zien.

Zie ter illustratie de afbeelding hieronder voor de maand december 2019.

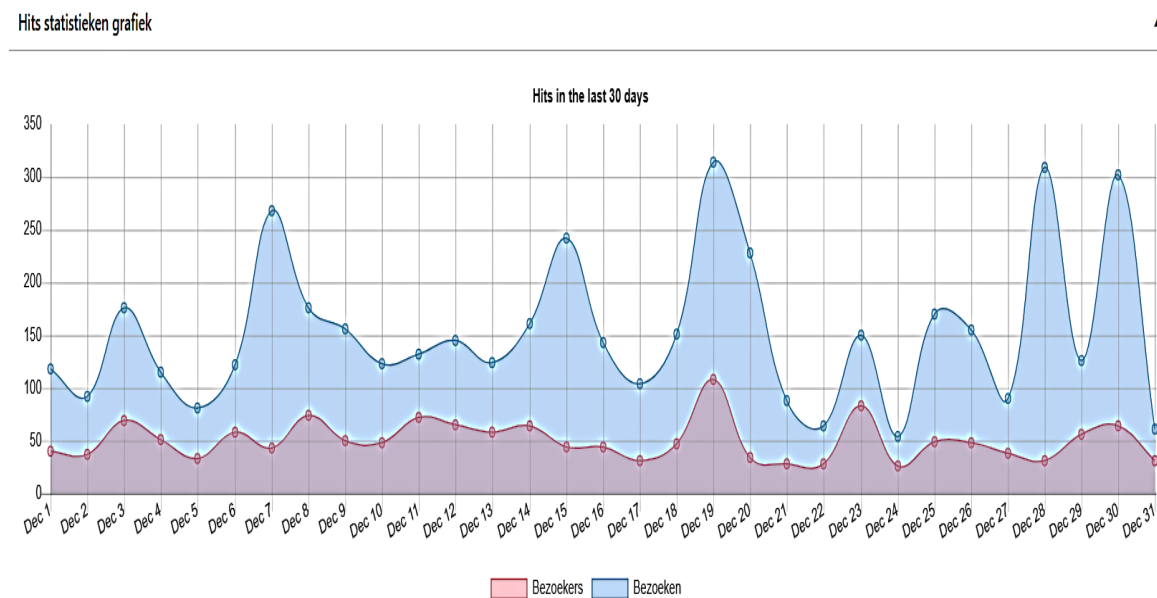

Fig 2: Website, het variërende aantal hits(bezoeken) en bezoekers per dag in december 2019

FINANCIËEL OVERZICHT BOEKJAAR 2019 + BALANS

		<i>werkelijk 2019</i>	<i>begroot 2019</i>	
Vaste inkomsten				
donateurs		577	900	
fondsen		0	0	
	totaal	<u>577</u>	<u>900</u>	900
Vaste uitgaven				
kantoorkosten (bank, bankpas, kopieerkosten)		203	200	
boekhoudbureau		0	0	
bestuurs- en vergaderkosten (huur en cadeaus)		0	50	
reiskosten bestuur		178	500	
reiskosten overig		131	50	
website, PR (webmaster, nieuwsbrieven en verzending)		269	300	
klankgroep, regionaal werk		205	0	
overige vaste kosten, onvoorzien		0	250	
	totaal	<u>986</u>	<u>1.350</u>	1.350
Resultaat: vaste inkomsten minus vaste uitgaven		-409	-450	
Inkomsten activiteiten				
workshops e.d.		2.556	1200	
publicaties (brochure euthanasie)		1.242	1000	
gesprekscafe's		0	0	
overige activiteiten		0	0	
	totaal	<u>3.798</u>	<u>2.200</u>	2.200
Uitgaven activiteiten				
workshops e.d.(huur en catering)		551	400	
workshops e.d. (honorarium + reiskosten sprekers)		843	650	
PR kosten activiteiten		679	400	
publicaties (niet nieuwsbrief)		150	100	
gesprekscafe's		0	0	
overige activiteiten		0	0	
	totaal	<u>2.223</u>	<u>1.550</u>	1.550
Resultaat: inkomsten activiteiten minus uitgaven activiteiten		1.575	650	
Resultaat totaal		1.166	200	
Balans per 31-12-2019				
Triodosbank	11.907			
te betalen over 2019	35			
reserve Wederzijds	11.872			

Toelichting

- 2019 was een financieel gunstig jaar. De reserve steeg van €11.060,- in 2018 naar €11.872,- nu. De in 2018 verschenen brochure 'De andere kant van euthanasie' leverde in 2019 ruim €1200,- op; de georganiseerde workshops hadden een batig saldo van bijna €500,-.

- Wederzijds streeft er naar dat de giften van onze donateurs dekkend zijn voor de vaste uitgaven zoals kantoor- en bestuurskosten en de website en PR. Omdat de donaties in 2019 lager waren dan in 2018 (toen €988,-) kwam die dekking niet tot stand. Het geringe aantal donateurs (nu 12) blijft een aandachtspunt.
- De inmiddels opgebouwde reserve biedt een solide basis voor de voorgenomen activiteiten in 2020.

PUBLICITEIT

In voor- en najaar is aan ± 900 belangstellenden de Nieuwsbrief verstuurd (grotendeels digitaal, enkele donateurs en enkele antroposofische instellingen krijgen de Nieuwsbrief per post). In het verslagjaar is de Nieuwsbrief ook digitaal verzonden aan een aantal antroposofische instellingen in de gezondheidszorg.

In de loop van 2019 is op meerdere manieren aandacht besteed aan de workshops. Zo stond er een vooraankondiging in “Motief”, het ledenblad van de AViN, en in “In Beweging”, het kwartaaltijdschrift van De Christengemeenschap.

ACTIVITEITENPLAN 2020

- Organiseren van workshops over maatschappelijk actuele thema's, in samenhang met het boek “Het maakt uit hoe je sterft”.
- Oprichten van een eigen Onderzoeksraad voor Wederzijds, bestaande uit mensen met relevante professionele ervaring zoals artsen, medisch specialisten, apothekers, geestelijken. Doel: dieper kunnen doordringen in complexe vragen waarvoor het bestuur niet voldoende eigen expertise heeft.
- Bespreekbaar maken van het eigen leven en sterven. Daartoe inhoudelijke ondersteuning en uitwisseling van expertise bieden bij het opzetten van meer gesprekscafés over leven en sterven in de regio's, in de vorm van intervisie. Doel: vormen van een netwerk van gesprekscafés op veel meer plaatsen in het land.
- Meedenken met en reageren op het maatschappelijke debat over de problematiek van mensen die denken klaar te zijn met hun leven (zog. ‘voltooid leven’).
- Het boek ‘Brücken zwischen Leben und Tod’ van Iris Paxino in het Nederlands laten vertalen en uitgeven.
- Levenstestament: voor de website een aantal specifieke aandachtspunten uitwerken voor het opstellen van een levenstestament.
- Rond het thema ‘medicalisering van het levenseinde’ informatie verzamelen en beleid ontwikkelen, samen met de Onderzoeksgroep van Wederzijds. Doel: bij patiënten bewustzijn ontwikkelen voor het maken van eigen keuze(s) rond medicatie-gebruik en behandelingen. Daarnaast ook: aan verzorgenden manieren van waarnemen aanreiken om rond het levenseinde minder medicamenteus en meer vanuit menselijkheid en beschikbaarheid te kunnen ondersteunen.
- Ontwikkelen van een adviesfunctie bij het begeleiden van zorgmedewerkers, wanneer bewoners van een instelling komen te overlijden.

- Voortgang PR-beleid: streven naar meer bekendheid van stichting Wederzijds in de samenleving en bij verwante organisaties. Middelen:
 - publiciteit rond evenementen als de voorgenomen workshops .
 - uitgave Nieuwsbrief in voor – en najaar
 - voortdurend actualiseren van de website
- Samenwerking intensiveren met organisaties als Antroposana, Agora, de AViN en de Medische Sectie, de Christengemeenschap, het Landelijk Expertisecentrum Sterven, de Heraut, het Bezinningshuis, het NPV, Reliëf, plaatselijke hospices.